

AGENDA

2019 - 2021

Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit
Provincie Noord-Holland

Foto: Theo Baart

PARK NOORD-HOLLAND 2019-2021: STEVEN SLABBERS

CONCEPT-AGENDA PARK 2019-2020-2021

Positionering PARK

De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) werkt voor de Provincie maar niet bij de Provincie. Hij is onafhankelijk expert en adviseert vanuit de ruimtelijke kwaliteit aan het college van GS. Daarbij ligt het accent op het agenderend adviseren in zake de grote ontwikkelingen die het landschap van Noord-Holland raken. Daarmee ligt zijn focus op de middellange tot lange termijn.

De PARK zoekt aansluiting bij de opgaven en ambities zoals die in de Omgevingsvisie zijn benoemd en/of door GS in het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' zijn neergelegd. De PARK pakt daarin echter zijn eigen rol. Zijn focus op de langere termijn maakt dat hij 'voorbij' de tijdshorizon van het coalitieakkoord kijkt. Vanuit zijn onafhankelijke positie kan de PARK gevraagd en ongevraagd verkenningen / onderzoeken (laten) doen die voor de middellange termijn richting en/of oplossing biedt voor complexe ruimtelijk-economische vraagstukken.

De PARK is in beginsel aangesteld voor een periode van 3 jaar (tot 1 januari 2022) voor 2 dagen in de week.

Op basis van het coalitieakkoord heb ik 4 onderwerpen geselecteerd waarvan ik op dit moment verwacht als PARK een verdiepingsslag te kunnen maken.

- De toekomst van de veenweiden van Laag-Holland
- Strategisch kompas energietransitie en energie-infrastructuur
- Ruimtelijke kwaliteit Haarlemmermeerpolder
- Relatie stad-rand-land

Deze worden in het navolgende kort toegelicht.

Deze concept-agenda is niet in beton gegoten. Het betreft de onderwerpen die ik thans als prioritair beschouw. Actuele ontwikkelingen kunnen leiden tot nieuwe ruimtelijke vraagstukken die nopen tot een aanpassing van de agenda.

Ook dan zal de PARK hierover met GS in overleg treden. De PARK mag dan onafhankelijk zijn, hij werkt wel ten dienste van een goede afweging door GS.

Taakopvatting en benaderingswijze

Een levend landschap is een dynamisch landschap, continu in ontwikkeling.

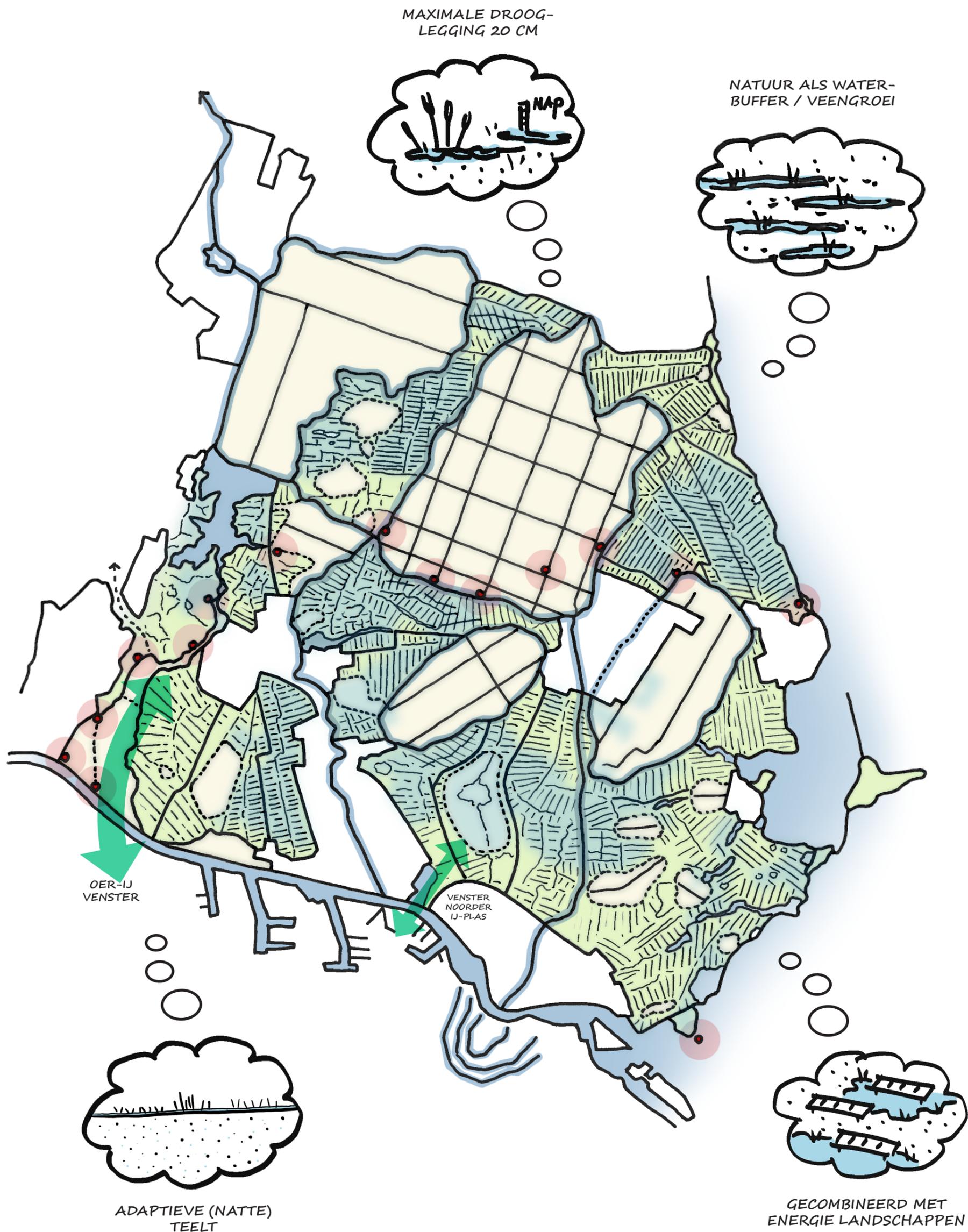
Als PARK koester ik de ontwikkeling en stel ik hierin de ruimtelijke kwaliteit centraal. De centrale opgave is ontwikkelingen zodanig te geleiden dat knelpunten tot een oplossing worden gebracht, kernkwaliteiten behouden blijven en nieuwe kwaliteiten worden toegevoegd, en wel zodanig dat het landschap zijn verhaal kan blijven vertellen.

Ruimtelijke kwaliteit draait niet om geld. Ruimtelijke kwaliteit draait op de eerste plaats om de juiste aandacht op het juiste moment. Als PARK wil ik er zorg voor dragen dat op het juiste moment aandacht wordt gegeven aan de ruimtelijke kwaliteit en dat die ruimtelijke kwaliteit een volwaardige plaats geniet in de afweging van belangen.

Als PARK wil ik bestuurders en planontwikkelaars bewegen anders naar opgaven en gebieden te kijken. Vaak gaat achter een vraag een grotere opgave schuil die nog niet wordt herkend. Dikwijls worden opgaven als op zich zelf staand beschouwd terwijl de werkelijke opgave is om opgaven in onderlinge samenhang tot een oplossing te brengen. Te vaak wordt volstaan met een oplossing die mogelijk wel werkt, maar geen waarde toevoegt; die verzuimt om de plek met de oplossing tevens interessanter te maken om te wonen, te werken, te vertoeven en ecologisch veerkrachtiger te maken. In de regel wordt vanuit een programma een concept ontwikkeld, terwijl het zoveel interessanter kan zijn om vanuit een concept tot een programma te komen.

Te vaak wordt vanuit een zekere vooringenomenheid naar gebieden gekeken en vanuit die vooringenomenheid gehandeld. Wie een gebied als 'lelijk eendje' beschouwt zal niet snel geneigd zijn hier veel energie of middelen aan te besteden. Als PARK wil ik laten zien dat vanuit een iets andere kijk het lelijke eendje ook als een sierlijke zwaan in de dop kan worden gezien. Die andere perceptie heeft een ander perspectief tot gevolg.

TOEKOMST VEENWEIDELANDSCHAPPEN IN LAAG-HOLLAND

1 De toekomst van de veenweiden van Laag-Holland.

Connectie met staand beleid

‘Duurzaam doorpakken’ geeft aan dat “water de komende decennia een leidend principe zal zijn in de ruimtelijke ordening van Noord-Holland”. Daarnaast benadrukt het coalitieakkoord het belang van versterking van de biodiversiteit en verduurzaming van de landbouw.

Voor de veenweiden van Laag-Holland is het tegengaan van de bodemdaling en de CO2 uitstoot centraal thema. Cees Veerman benadrukt in zijn advies aan de Provincie Noord-Holland (juli 2019) dat de bodemdalingsproblematiek prioriteit behoeft. Veerman adviseert intensivering van het onderzoek naar alternatief bodemgebruik. Hij bepleit een op maat gesneden aanpak per gebied en adviseert op korte termijn voorbeeldprojecten op te starten om ervaring op te doen.

Het tegengaan van bodemdaling en CO2 uitstoot in de veenweiden kan bij uitstek worden verbonden met voornoemde doelen: water als leidend principe in de ruimtelijke ordening, versterking van de biodiversiteit, verduurzaming van de landbouw.

Onderzoek bodemdaling Groene Hart

Recent hebben de PARK-en van Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht ontwerpend onderzoek laten verrichten naar de mogelijkheden om in het Groene Hart de bodemdaling en CO2 uitstoot te stoppen dan wel vergaand te reduceren. Dit onderzoek (verricht door Sant & Co / Fabrications in samenwerking met de kennisinstellingen Deltares, WUR, Veen Innovatie Centrum en de betrokken waterschappen) heeft een rijke oogst aan feiten en perspectieven opgeleverd. Daarnaast heeft dit onderzoek tot nieuwe vragen geleid, met name ten aanzien van de robuustheid van het watersysteem in relatie tot de wens ‘maatwerk’ te ontwikkelen.

Het Groene Hart blijkt verre van homogeen. De diversiteit in bodem is veel groter dan vaak gedacht. Van plek tot plek varieert de dikte van het veenpakket, de samenstelling van het veen, het al dan niet aanwezig zijn van een afdekkend kleidek, maar ook de beschikbaarheid van water en de kwaliteit van het water.

Ook de externe omstandigheden variëren, als de nabijheid van de stad, de eigendomssituatie en niet in de laatste plaats de visie van de boer / ondernemer / terreinbeheerder.

Hoofdconclusie is dat de sleutel voor het terugdringen van bodemdaling en CO2 uitstoot ligt in het waterbeheer. Idealiter wordt het waterpeil afgestemd op het bodemprofiel en wordt het landgebruik afgestemd op het waterpeil en op de visie van de ondernemer / beheerder. Een strategie waarbij de functie een waterpeil volgt dat is toegesneden op de bodemcondities zal leiden tot een veelkleurigheid aan landschappen. Het watersysteem kan het samenbindend raamwerk zijn waarbinnen deze veelkleurigheid kan opbloeien.

Resultaten vertalen naar Laag-Holland

Laag-Holland is een voor Noord-Holland iconisch landschap. Binnen de provincie is veel kennis over de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische kwaliteiten van dit gebied, over de problematiek van bodemdaling en CO2 uitstoot, als ook over de mogelijkheden over te schakelen op een landbouwkundig gebruik dat meer in balans is met de natuur.

Ook binnen de regio is veel kennis aanwezig. Betrokken ondernemers, beheerders en gemeenten hebben een visie (Amsterdam wetlands) over hoe het met dit gebied verder moet. Ook de landbouwsector wil toewerken naar een meer duurzame, circulaire bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd lijkt het aan ‘doorpakkend vermogen’ te ontbreken. Veel partijen weten (ongeveer) wel wat ze willen, waarbij bovendien veel overeenkomstige gedachten blijken. De vervolgstap om daadwerkelijk een aanpak gericht op het tegengaan van bodemdaling, reductie CO2 uitstoot en versterking van de biodiversiteit in praktijk te brengen lijkt echter niet te worden genomen.

Als PARK wil ik onderzoeken hoe verschillende visies kunnen worden samengebracht tot een breed gedragen, samenhangend toekomstperspectief voor Laag-Holland dat op korte termijn kan worden vertaald in een uitvoeringsprogramma waarin praktijkkennis wordt ontwikkeld op het gebied van drukdrainage, natte teelten en levend veen.

Daartoe wil ik de resultaten van de Groene Hart studie vertalen naar de veenweiden van Laag-Holland. Dat vergt aanvullend onderzoek.

- Belangrijk element in de Groene Hart studie is de koppeling tussen landgebruik en de veelheid aan bodemomstandigheden. Die veelheid aan bodemomstandigheden dient ook voor Laag-Holland meer nauwkeurig in beeld te worden gebracht.
- Vernatting vergt water. De beschikbaarheid van water en/of de maatregelen die nodig zijn om deze beschikbaarheid te realiseren, moet in beeld worden gebracht.
- Met het waterschap moet worden onderzocht op welke schaal maatwerk mogelijk is in relatie tot het streven naar een robuuste waterstructuur.
- Per gebied moeten de mogelijk kansrijke perspectieven in beeld worden gebracht, denk aan de toepassing van drukdrainage, de omschakeling op natte teelten, natuurontwikkeling of het kunstmatig opbrengen van een afschermend kleidek.
- Met de beheerders / ondernemers moet de kansrijkdom van deze vormen van landgebruik worden verkend. Bottleneck is het ontwikkelen van een positief verdienmodel. Mogelijk dat vernatting in combinatie met energieopwekking of lichte vormen van verstedelijking daarin soelaas kan bieden.

In te schakelen partijen.

Extern: Aanvullende opdracht aan Sant & Co / Fabrications om het Groene Hart onderzoek uit te breiden naar Laag-Holland
Aanvullende opdracht Wageningen Economisch Research Center naar verdienmodellen.

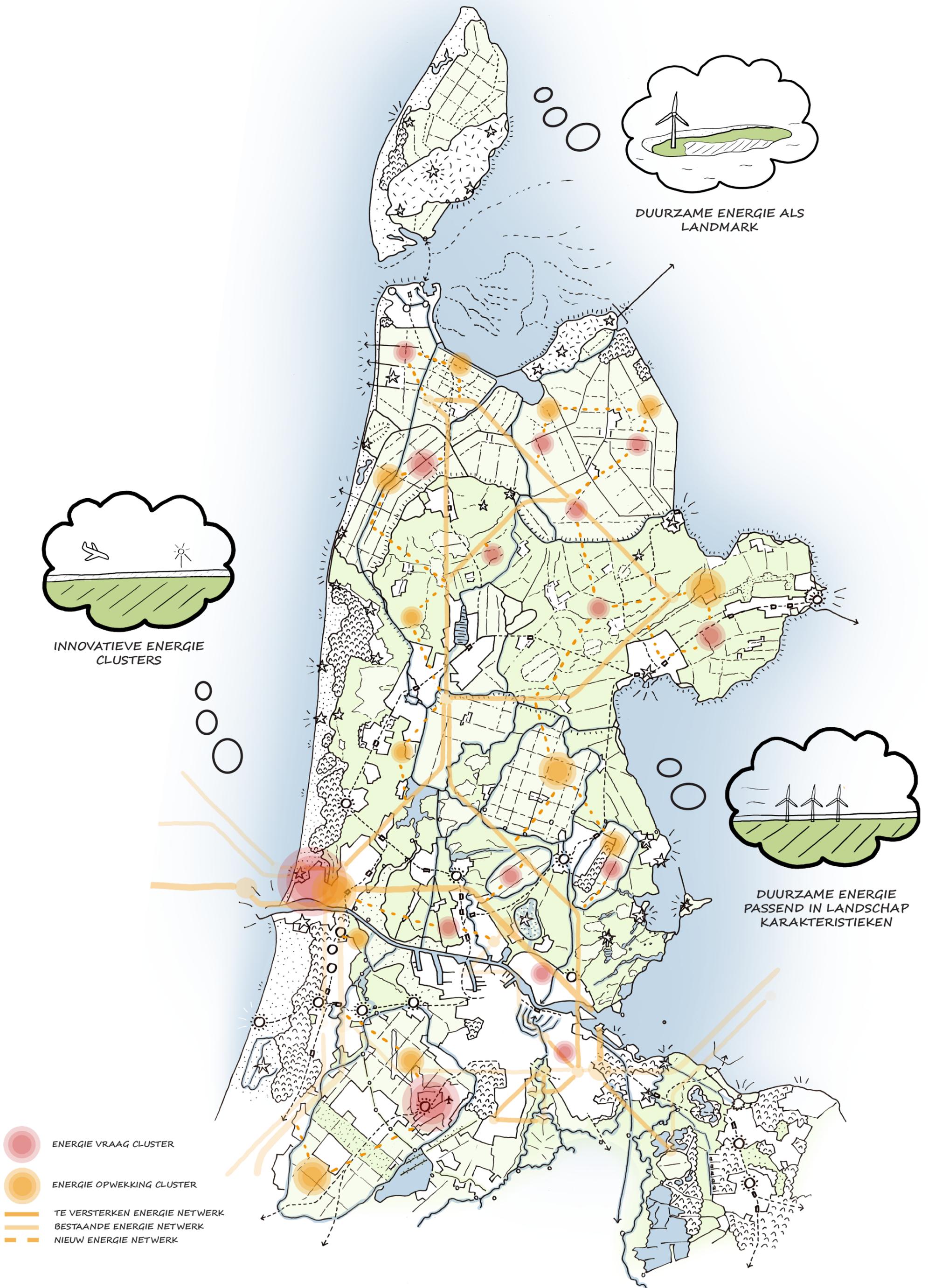
Waterschap: onderzoek beschikbaarheid van water en robuust watersysteem

Provincie: Ism ontwerpteam en deskundigen op het gebied van bodemdaling en CO2 (Peter Hoogervorst)

Gemeente: Ism gemeenten / stuurgroep Waterland

Stakeholders: LTO Noord en Terreinbeherende Organisaties.

Daarnaast is interactie met mensen die daar wonen en werken nodig, ook voor het verkrijgen van draagvlak. Daartoe wil een tweetal gebiedsconferenties organiseren waarvoor boeren, burgers en buitenlui worden uitgenodigd.

2 Strategisch kompas energietransitie

Connectie met staand beleid

De energietransitie stelt de provincie voor een grote opgave. De hoeveelheid energie die met de RES voor 2030 duurzaam moet zijn opgewekt is een eerste stap in een veel grotere opgave. Het draait in de energietransitie niet alleen om de opwekking van duurzame energie en om de distributie van die energie. Het coalitieakkoord benadrukt het belang van beiden: “De energietransitie vergt een goede energie-infrastructuur, wij zetten ons hiervoor in”.

Grenzen van het huidig energienetwerk zijn bereikt

Het huidige energienetwerk is het resultaat van een voortdurend aanpassen van hetgeen er al lag. Aan de toenemende energievraag wordt voldaan door op het bestaande netwerk nieuwe onderdelen ‘aan te lussen’. Energiedeskundigen benadrukken dat de grenzen van het ad-hoc uitbreiden op het bestaand systeem zijn bereikt en waarschuwen dat dit systeem in de toekomst onvoldoende robuust en daarmee storingsgevoelig zal blijken.

Dat noopt tot een fundamentele herziening van de backbone van het energienetwerk.

Het energienetwerk van de toekomst zal nog aanzienlijk complexer zijn. De systeemstudie van de Provincie wijst uit dat aanvullend waterstof en warmte nodig zijn om het elektriciteitsnetwerk stabiel te houden. De introductie van het 5G netwerk leidt wederom tot een vergrote extra vraag naar elektriciteit. De uitbreiding van het netwerk met waterstof, warmte, CO₂ maakt dat de druk op de ondergrond (waar de ruimte moet worden gedeeld met rioolnet, waternet en waterberging) wederom toeneemt.

Urgentie voor Noord-Holland

Het ontbreekt de provincie nog aan een visie op de energie-infrastructuur, terwijl die sturend zal blijken voor de ruimtelijke ontwikkeling op de lange termijn en voor een aantal energiekeuzen waar de provincie op korte termijn voor staat. Het belang van een robuuste en strategisch gepositioneerde energie-infrastructuur laat zich niet onderschatten. Het PBL benadrukt dat de beschikbaarheid van energie in de toekomst leidend zal zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling.

Ontwikkelingen worden steeds vaker ingegeven vanuit de vraag waar de beschikbaarheid van energie het best is geborgd. In die zin reikt de ruimtelijke doorwerking van het energienetwerk dat nu wordt ontwikkeld verder dan de zichtbare aanwezigheid van windturbines en/of zonnepanelen. Minstens zo belangrijk is de ruimtelijke ontwikkeling die het energienetwerk entameert. Het energienetwerk vormt daarmee een conditie waarmee de Provincie direct de mate van gebiedsdynamiek kan beïnvloeden.

Netwerk als sturingsmechanisme

Het energienetwerk is een machtig instrument om op provinciale doelen te sturen. De aantakking op het energienetwerk kan een boost geven aan de vitaliteit van de regio. Indien Noord-Holland wil dat Den Helder zich ontwikkelt tot energierotonde, tot plek waar energie van zee aan land komt, wordt opgeslagen en gedistribueerd, dan is het essentieel dat Den Helder een directe aansluiting op de energiebackbone krijgt.

Wil Noord-Holland dat de IJmond zich ontwikkelt tot de dynamo van het Noordzeekanaalgebied dan is ook hier aansluiting op het energienetwerk cruciaal.

Met de positionering van de energiebackbone kan de provincie bewerkstelligen dat prioritaire ontwikkelgebieden als Schiphol, NZKG, Greenports, Den Helder qua energie-infrastructuur ‘eerste rang’ liggen.

Complementair aan de RES

Op dit moment wordt intensief gewerkt aan de ontwikkeling van de Regionale Energie Strategie (RES) voor de regio's Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid. Deze richten zich op het bereiken van een breed maatschappelijk draagvlak en op het realiseren van het beoogde aantal Terrajoules in 2030. Mede met oog op het verwerven van draagvlak is het RES-proces sterk bottom-up georkestreerd. Voor ieder van de 8 deelregio's wordt met de deelregio de voor die deelregio meest wenselijke strategie bepaald. Samengebracht moet dat leiden tot ‘het bod van de regio’.

De sterk kwantitatieve opgave en de planhorizon 2030 maken het proces concreet. Tegelijkertijd maakt die korte planhorizon dat essentiële vraagstukken buiten beeld blijven.

Windturbines en zonneakkers worden niet voor de eeuwigheid ontwikkeld, zij zullen op termijn plaats maken voor een vervolgfunctie. Vaak zal deze opvolgende functie de investeringen die voor de aanleg van de energieparken zijn gedaan willen benutten. Daarmee zijn de energieparken enerzijds een voorbeeld van semi-permanent gebruik, maar tegelijkertijd kwartiermaker voor een waarschijnlijk (kapitaals)intensievere vervolgfunctie.

Na 2030 staat weerom een opgave te wachten. Een lange termijn perspectief op de schaal van de provincie moet voorkomen dat projecten die tot 2030 worden gerealiseerd nadien vanuit de visie op het hogere schaalniveau worden betreurd.

Een provinciale energievisie heeft ook een aantal essentiële keuzen die zich op het niveau van de (deel)regio's minder eenvoudig of niet laten maken.

Voorbeeld hiervan is de vraag of men -vanuit ruimtelijk oogpunt of vanuit de aansluiting op het onderliggend net- de energieopwekking wil concentreren (en zo ja, wat dan de maximale en minimale omvang van een geconcentreerde ontwikkeling is), of juist wil spreiden (en wat daarbij de minimale en de maximale omvang van 'het energieveld' is).

Strategisch energiekompas op niveau van de provincie

Als PARK wil ik parallel aan de bottom-up benadering vanuit de regio's een strategisch kompas op de schaal van de provincie ontwikkelen. Dit strategisch kompas hanteert een langere tijdhorizon, waardoor ook 'gevoel' kan ontstaan bij de ruimtelijke doorwerking van de gemaakte keuzen op langere termijn.

Het strategisch kompas spreekt zich uit over:

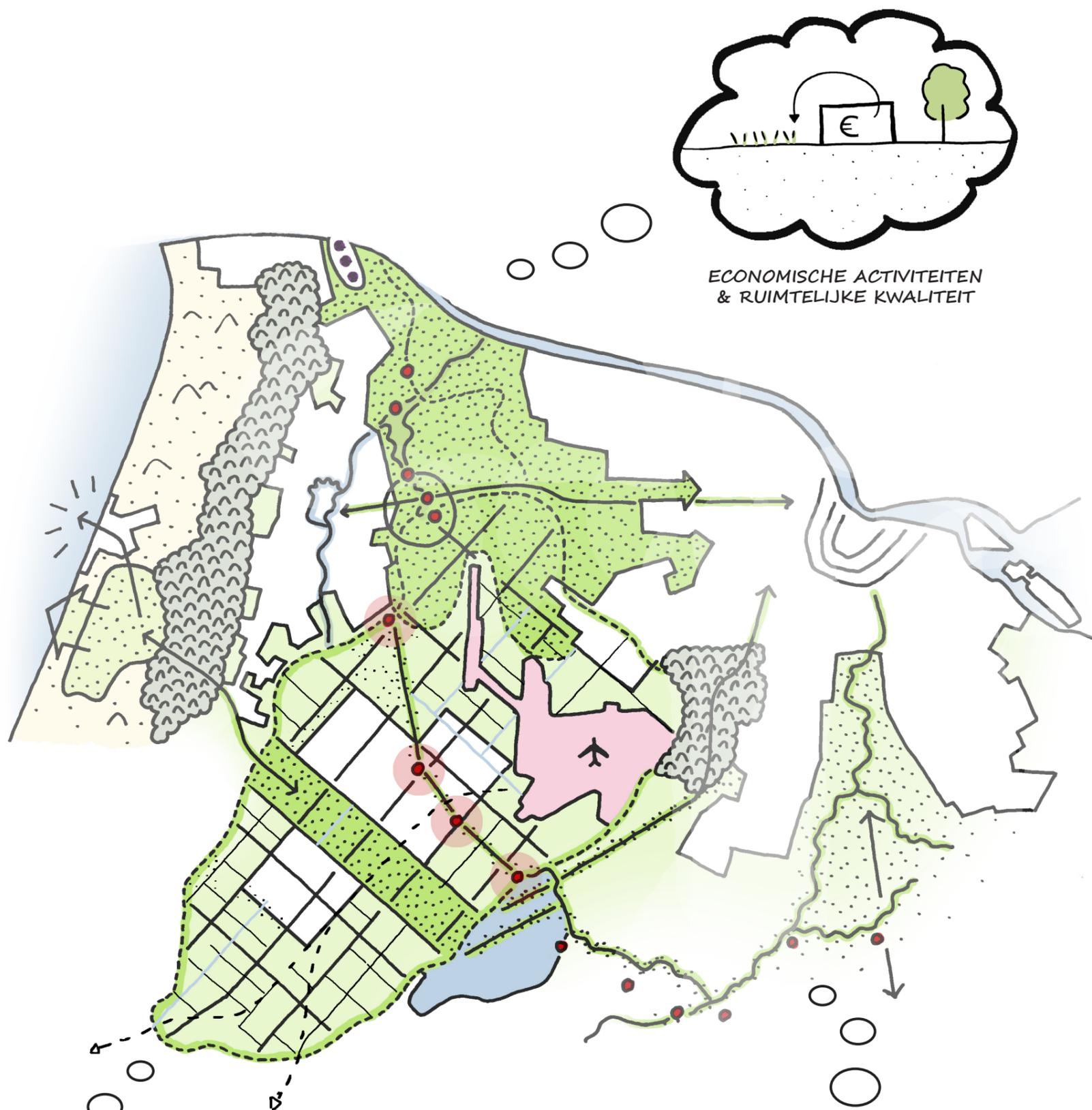
- de herziening van het energie-netwerk / de energie-infrastructuur.
- de doorwerking van de energiehuishouding op de ruimtelijke ontwikkeling op de korte, lange en middellange termijn (t10-t50-t80).
- de mate waarin concentratie dan wel spreiding van energieopwekking wenselijk is.
- of er gebieden zijn waar moet worden ingezet op vrijwaring ten aanzien van bepaalde vormen van energieopwekking.

In te schakelen partijen.

Extern: Inhuur extern bureau gespecialiseerd op energie & ruimte (H+N+S. Dirk Sijmons)

Provincie: Ism ontwerpteam en deskundigen op het gebied van energie (Bart van Leeuwen, Mathijs van Oosterhout, Geert Haenen

Stakeholders: Energiemaatschappijen en grootgebruikers als Schiphol, Tata, Google.

ECONOMISCHE ACTIVITEITEN
& RUIMTELIJKE KWALITEIT

HERKENBARE POLDER-
STRUCTUUR ALS BASIS
VOOR ONTWIKKELING

HAARLEMMERMEERPOLDER ALS
VERBINDING TUSSEN DUINEN EN
GROENE SCHEGEN

3 De ruimtelijke kwaliteit van de Haarlemmermeerpolder

Connectie met staand beleid

De Haarlemmermeerpolder is vanwege haar omvang, de cruciale positie die zij inneemt in de west-oost relaties en door de aanwezigheid van luchthaven Schiphol en het daaraan verbonden logistiek complex een majeure component in het landschap van de MRA.

“De Metropoolregio Amsterdam (....) kent een grote behoefte aan natuur, cultuur en landschap. In de MRA continueren we het huidige beleid dat er op is gericht de woonopgave binnenstedelijk en rond OV-knooppunten te realiseren en het landschap te beschermen.”

Onduidelijk is hoe de Provincie in deze hoog-dynamische omgeving invulling wil geven aan het begrip ‘beschermen’. Vanuit MRA-Landschap is het afgelopen jaar intensief gewerkt aan een visie op de toekomst van het MRA gebied. De MRA studie wijst uit dat de ontwikkeling van de Haarlemmermeerpolder extra aandacht behoeft. Deze wordt geconfronteerd met een snel toenemende dynamiek én een ruimtelijke kwaliteit die ernstig onder druk staat.

Ruimtelijke kwaliteit in aanleg slecht geborgd

De Haarlemmermeerpolder tobt vanaf het moment van drooglegging met haar ruimtelijke kwaliteit. Prof. J.T.P. Bijhouwer stelt in zijn boek ‘Het Nederlandse landschap’ dat men bij de ontwikkeling van de Haarlemmermeer te veel werd gedreven door financieel gewin en men te weinig oog had voor het ontwikkelen van ruimtelijke kwaliteit. Anders dan in de trotse 17e eeuwse droogmakerijen was bij de aanleg van vaarten, tochten en wegen onvoldoende ruimte gereserveerd om profielen te maken die duurzaam kwaliteit aan de droogmakerij toe zouden voegen. Vaarten, sloten en wegen werden zo minimaal mogelijk gedimensioneerd. De wegbermen waren uiterst smal en liepen onder scherp talud af naar de begeleidende wegsloot. Daardoor was er nauwelijks ruimte voor de aanplant van bomen of voor de ontwikkeling van bloemrijke bermvegetaties.

Opnieuw ontbreekt aandacht voor ruimtelijke kwaliteit

Bijhouwer schets een somber beeld van de Haarlemmermeerpolder, hij zet deze neer als een gebied dat niks is en nooit wat zal worden. Een dergelijke opvatting legt vaak de kiem voor een self fulfilling prophecy. Dat blijkt ook hier het geval. Slechts weinigen lijken zich te bekommeren om de ruimtelijke kwaliteit van dit gebied. Vanuit de negatieve connotatie wordt de Haarlemmerpolder als snel opgevat als gebied waar een blind paard nog geen schade aan kan brengen.

In rap tempo komen grote opgaven op het gebied af, denk aan de groei van Schiphol, een verbeterde bereikbaarheid, woningbouw, uitbreiding logistieke sector, energietransitie. Bij ieder van deze opgaven lijkt de ruimtelijke kwaliteit in de uiteindelijke afweging van ondergeschikt belang.

Polder in transitie

De Haarlemmermeerpolder is de grootste en meest dynamische polder van Noord-Holland. Het is een polder in transitie. De ‘boerenpolder’ van weleer wordt in rap tempo doorontwikkeld tot logistiek centrum en woongebied. Wie vandaag de polder bezoekt ziet hoe snel deze transitie zich voltrekt en hoe hiermee de oorspronkelijke kernkwaliteiten van deze polder (de ringvaart, de orthogonale basisstructuur, de weidsheid en de verre zichten) onder druk staan dan wel binnenkort onder druk komen te staan. Het ruimtelijk raamwerk waarmee de polder na de drooglegging is ingericht en de groenstructuren die daarbij zijn aangelegd blijken te fragiel om de grote ontwikkelingen die thans plaatsvinden te kunnen accommoderen. Dit heeft geleid tot een aanzienlijke fragmentatie en verlies aan identiteit. Het gaat hierbij om de herkenbaarheid van het ontginningsstramien (het schilderij), om de herkenbaarheid van de ringvaart als samenbindende structuur (de lijst) en om de samenhang met de omgeving (de kamer). Er dreigt een knellende disbalans tussen economische ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit.

Het provinciaal belang van de Haarlemmermeerpolder

Blijkens de talrijke waarschuwingen dat dit 'trekken aan een dood paard' lijkt menigeen de ruimtelijke kwaliteit van de Haarlemmermeerpolder te hebben opgegeven. Die waarschuwingen begrijp ik, maar de vraag is of we als provinciale overheid een voortschrijdend verval aan kwaliteit in een dergelijk omvangrijk en cruciaal gebied kunnen accepteren?

Met professor Bijhouwer kunnen we de Haarlemmermeerpolder beschouwen als een gebied 'dat nooit iets was en nooit iets zal worden'. Maar de Provincie kan ook samen met de gemeente en andere gebiedspartners een ultieme poging ondernemen om te onderzoeken hoe we deze polder kunnen ontwikkelen tot een 'Beemster XXL', tot een trots erfgoed dat de ruimtelijke kwaliteit van de Provincie verrijkt en bijdraagt aan het plezier om in deze provincie te wonen, te werken, te ontspannen en haar biodiversiteit versterkt.

Een ruimtelijk zorgvuldige ontwikkeling van de Haarlemmermeerpolder is van provinciaal belang. Deze polder:

- beslaat een aanzienlijk deel van Noord-Holland Zuid en bepaalt daarmee voor een groot deel het landschap van Noord-Holland.
- huisvest een van de grootste luchthavens van Europa en is daarmee een spin in het logistiek web, een grote werkgever en een krachtige economische motor.
- vormt een essentiële schakel in de ecologische, recreatieve en logistieke west-oost verbindingen:, tussen de kustzone, groenblauwe scheggen van Amsterdam en Gooi en Vechtplassen.

Panorama Haarlemmermeerpolder

De Haarlemmermeerpolder beslaat een dermate groot oppervlak en is zo bepalend in het landschap van Noord-Holland Zuid dat de 'bescherming van het landschap' hier meer precies invulling behoeft. De geconstateerde disbalans tussen economische ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit wil ik oplossen door samen met die economische motoren te onderzoeken hoe we de ruimtelijke kwaliteit hernieuwde kracht kunnen bijzetten.

In samenwerking met omgevingspartijen wil ik komen tot een Panorama Haarlemmermeerpolder. Dit toekomstbeeld legt vast:

- hoe de Ringvaart versneld als ruimtelijk en recreatief aantrekkelijk lijst kan worden ontwikkeld;
- hoe het orthogonale stelsel van hoofdvaarten en dwarsvaarten, van polderlanen en dreven, tot een toekomstbestendig groenblauw raamwerk kan worden ontwikkeld;
- waar tot 2050 moet worden ingezet op behoud van de resterende openheid en de daaraan gekoppelde verre zichten.
- hoe de ontwikkeling van de logistieke complexen bij kan dragen aan een versterkte omgevingskwaliteit, duurzaamheid, energietransitie en klimaatadaptatie.
- hoe de Haarlemmermeerpolder zijn schakelfunctie in de recreatieve, ecologische en logistieke oost-westverbindingen kan versterken

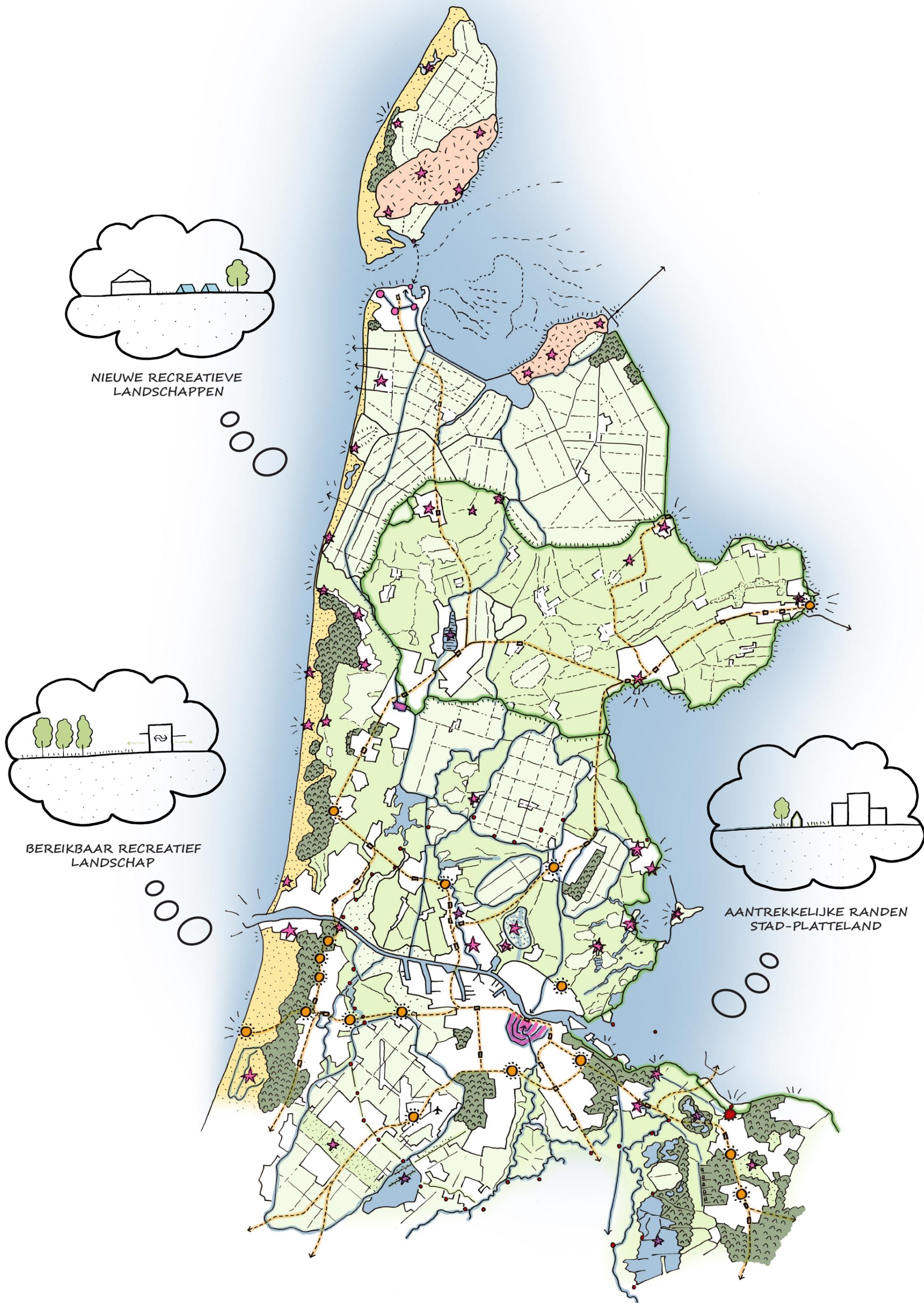
In te schakelen partijen

Extern: Inhuur extern bureau gespecialiseerd in regionale planvorming en bekend met de Haarlemmermeerpolder (VISTA, bureau Hosper)

Provincie: Ism ontwerpteam

Regio: MRA

Stakeholders: Schiphol.

4 Relatie stad-rand-land

Connectie met staand beleid

De verdunning van de huishoudens, de veranderende woonwensen en de aanwas van de bevolking nopen tot zowel een uitbreiding van het woningaantal als tot een aanpassing aan het woningaanbod. De boodschap van het coalitieakkoord is helder: bestaande stedelijke gebieden worden geïntensiveerd.

“De uitbreiding van het aantal woningen en bedrijvigheid moet vooral binnen bestaand bebouwd gebied plaatsvinden. Incidenteel is aan de randen van de kernen, onder voorwaarden van klimaatneutraliteit, circulariteit en landschappelijke inpassing, kleinschalige woningbouw mogelijk. Initiatieven daartoe worden ter beoordeling aan de PARK en ARO voorgelegd”.

Dit beleidsuitgangspunt zal de verstedelijkingsdruk op het buitengebied doen afnemen. Tegelijkertijd maakt dit dat de stedeling voor ontspanning, verkoeling en natuurbeleving in toenemende mate op het buitengebied zal zijn aangewezen en zal dit de druk op de randen van steden en dorpen versterken.

De intensieve stad vergt een attractief buitengebied

Die intensieve stad gaat alleen werken bij de gratie van een attractief buitengebied dat voor jong en oud direct vanuit de stad langs veilige weg te bereiken is. Een buitengebied waar de stedeling verkoeling vindt en letterlijk afstand kan nemen van de hectiek van de stad. Een buitengebied en waar hij/zij een essentieel andere omgeving treft, waar hij/zij lucht en ruimte vindt, waar hij/zij kan ontspannen, zich kan hervinden en kan verbazen over de diversiteit aan landschappen en over de verhalen achter die landschappen.

Dat leidt tot de vervolgvraag ‘wat verwacht die stedeling van het buitengebied, wat zijn nu werkelijk zijn behoeften?’ We weten onvoldoende wat de stedeling anno 2020 van het buitengebied verwacht. Daarbij bestaat ‘de’ stedeling niet, mogelijk heeft ‘de jonge urbanist’ andere voorkeuren dan ‘de grijze golf’. Het ontbreekt ons aan een goed onderbouwd verhaal over recreatie waar keuzen ten aanzien van de inrichting en het gebruik van (delen van) het buitengebied op kunnen worden gebaseerd.

Versterkte druk op de randen

De nadruk op de ontwikkeling binnen bestaand bebouwd gebied heeft zijn weerslag op de randen van stad of dorp. Nu al is de tendens dat waar mogelijk andere functies dan wonen vanuit de kern worden uitgeplaatst naar de randen van de kern, denk aan verouderde bedrijventerreinen maar ook aan sportterreinen en kleinere binnenstedelijke groengebieden. Daarmee verdicht de stad / het dorp en verandert ook de overgangszone van stad / dorp naar land van karakter. Die overgang wordt vaak gezien als de zone waar de recreatieve druk als eerste kan worden opgevangen.

Juist in de randen lijkt zich een interessant palet aan functies te nestelen. In de stadsrand ‘nieuwe stijl’ kan zich een samenspel van kringlooplandbouw, klimaattuin (waterberging en koelte), energiepark en recreatieomgeving ontwikkelen. De vraag is hoe men deze functies dusdanig met elkaar kan combineren dat daarmee een dubbel zo interessante overgang van stad naar land ontstaat, een overgang die enerzijds de stedeling een nabij en attractief uitlooph gebied biedt en tegelijkertijd de perfecte verbinding met verder achterliggend gebied legt. Daarbij is ook de vraag aan de orde of en zo ja op welke wijze de voorzichtige opening die het coalitieakkoord biedt om in de rand woningbouw te ontwikkelen hierin kan worden ingepast.

Incidenteel woningbouw langs de randen

Het coalitieakkoord laat, onder voorwaarden van klimaatneutraliteit, circulariteit en landschappelijke inpassing, ruimte voor kleinschalige woningbouw aan de randen van de plattelandskernen. Het lijkt mij wenselijk dat de Provincie daar vooraf beleid op ontwikkelt, opdat ook vooraf richtlijnen kunnen worden meegegeven en inzicht kan worden geboden waar plannen aan moeten voldoen. Het gaat daarbij om de vraag waar ruimte is voor dergelijke initiatieven en waar in dat geval die initiatieven aan moeten voldoen. Vanuit de ruimtelijke kwaliteit lijkt mij die ruimte alleen daar aanwezig waar die ontwikkeling kan bijdragen aan verbeterde relatie tussen de kern en haar buitengebied. Ruimtelijk onderzoek moet aantonen waar dat het geval is.

Hernieuwd inzicht in de stad-rand-land relatie

Als PARK wil ik langs drie sporen werken aan een hernieuwd inzicht in de stad-rand-land relatie en de inrichtingswensen die daaruit voortvloeien. Daartoe wil ik:

- bij het PBL een essay uitvragen naar wat de stedeling op het gebied van recreatie van het buitengebied verwacht.
- een feitelijke inventarisatie uitzetten van dorpsranden / stadsranden in Noord-Holland die gebukt gaan onder een beperkte ruimtelijke kwaliteit en waar een beperkte stedelijke ontwikkeling kan bijdragen aan het ontwikkelen van nieuwe kwaliteit (Uhrhan, bureau Middelkoop)
- ontwerpend onderzoek naar stadsranden nieuwe stijl, als input voor nieuw / aanvullend beleid.